

Prof. zw. dr hab. Grzegorz Piwnicki
Uniwersytet Gdański
Instytut Politologii
e-mail: grzegorzpiwnicki@wp.pl

R e c e n z j a
rozprawy doktorskiej Adrianny Bartnickiej
pt. *Polityka turystyczna w Polsce w latach 2004-2020*
Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy

Przedstawiona mi do recenzji dysertacja doktorska dotyczy kwestii polityki turystycznej w Polsce od wstąpienia do Unii Europejskiej w 2004 roku do 2020 roku. Zagadnienie to Autorka w pracy zaprezentowała przez pryzmat kilkunastu definicji, które w dalszej części szczegółowo analizowała. Skupiła się wokół polityki turystycznej, którą rozumie jako działalność organów centralnych w państwie, zmierzających do określenia celów ekonomicznych, politycznych, społecznych i kulturalnych związanych z rozwojem turystyki. Sprecyzowała politykę turystyczną, jako celowe kształtowanie przez ośrodki decyzyjne w tej kwestii polegającej na określeniu i realizacji założeń i celów ekonomicznych oraz pozaekonomicznych takich jak: społeczne, ekologiczne, kulturalne, itd. A wszystkie związane z rozwojem turystyki, przy wykorzystaniu instrumentów prawnych, ekonomiczno-finansowych, administracyjno-organizacyjnych oraz innych instrumentów wynikających z ogólnej polityki państwa.

Przewija się w pracy wątek odpowiednio dobranych komponentów. Polityka turystyczna winna doprowadzić do zrealizowania zamierzonych celów, wśród których najistotniejszymi są: zaspokojenie potrzeb turystycznych społeczeństwa, dla którego jest ona realizowana.

Bardzo ważnym problemem jest wykorzystanie walorów turystycznych, kapitału, zasobów pracy w przedmiocie realizowanej gospodarki turystycznej. Kształtowanie rozmiarów i struktury ruchu turystycznego oraz koordynacja rozwoju turystyki przy uwzględnieniu jej funkcji, jak również powiązań z innymi sferami życia gospodarczego lub społecznego.

Autorka podkreśla w swojej pracy znaczenie turystyki dla gospodarki i społeczeństwa poprzez jej bardzo istotne powiązanie z innymi dziedzinami życia, takimi jak: zdrowie, ekologia, edukacja i samorozwój. Istotnym zagadnieniem jest znaczenie stymulujące wiele innych gałęzi gospodarki narodowej. Turystyka wymaga również odpowiedniego zarządzania, dlatego też konieczne jest wypracowanie odpowiednich metod i narzędzi w obszarze polityki turystycznej na szczeblu regionów jak i całego państwa.

Odnosząc się do postawionej hipotezy w pracy Autorka podkreśliła, że polityka turystyczna oraz sama turystyka powinny stać się zagadnieniami poddawanych badaniom naukowym na gruncie nauki o polityce. Podkreśla, że w nauce o polityce zainteresowanie obszarem turystyki jest znikome, a w ramach nauk o polityce znajdują się pola badawcze, które można byłoby powiązać z polityką turystyczną, m.in.: stosunki międzynarodowe, polityka zagraniczna, współpraca samorządów i regionów w Europie, polityka społeczna i inne.

* * *

Autorka za główny problem badawczy pracy uznała próbę odpowiedzi na pytanie: jaki charakter nadrzędny – ekonomiczny czy pozaekonomiczny – przyjmuje realizowana aktualnie w Polsce polityka turystyczna? Do znalezienia odpowiedzi niezbędne jest postawienie, kolejnych pytań badawczych:

1. W jaki sposób polityka turystyczna wpisuje się w dziedzinę nauk o polityce?
2. Jakie narzędzia w ramach innych polityk wykorzystuje się do realizacji założeń?
3. Na ile spójne są działania prowadzone na szczeblu europejskim, krajowym i regionalnym?

W pracy Autorka sformułowała cztery hipotezy badawcze:

1. Polityka turystyczna w Polsce na przestrzeni lat zmienia swoje oblicze i wyraz z poziomem zaawansowania rozwoju i znaczenia turystyki dla gospodarki przyjmuje charakter pozaekonomiczny, jako decydujący.
2. Zagadnienia związane z tradycją stają się obiektem zainteresowania coraz większej liczby dyscyplin naukowych jednocześnie będąc przedmiotem badań przedstawicieli różnych środowisk naukowych, w tym także politologów.

3. Do przeważającej grupy narzędzi realizacji polityki turystycznej Polski należą te, które wynikają z ogólnej polityki państwa i powiązane są z polityką społeczną, kulturalną, zdrowotną.
4. Poziom spójności założeń polityki turystycznej w regionie ze szczeblem centralnym zależy od poziomu rozwoju funkcji na danym obszarze.

We wstępie Autorka wyjaśnia, że ze względu na złożoność problematyki, wielowymiarowość zastosowała kilka metod badawczych, do których zaliczyła: metodę porównawczą, której celem było wyszukiwanie podobieństw i różnic w przestrzeni planowanej polityki rozwoju poszczególnych regionów turystycznych, a także ocenę stopnia zbieżności strategii województwa z ogólnopolską. W pracy wykorzystano również analizę prognostyczną, przydatną do wskazania perspektywy i kierunków rozwoju polityki turystycznej. Jak wnioskuję Autorka pisząc na s. 10 o podejściu systemowym i badaniach, miała na myśli metodę analizy systemowej, która umożliwia poznanie zjawiska i instytucji otoczenia systemu politycznego. W przekonaniu recenzenta można było wykorzystać jeszcze metodę analizy instytucjonalno-prawnej, niezbędnej dla np. określenia rzeczywistej roli, jaką we współpracy pełnią poszczególne instytucje oraz dokonania interpretacji i oceny obowiązujących postanowień prawno-międzynarodowych. Pewnym dysonansem w części metodologicznej jest stwierdzenie dotyczące głównego problemu badawczego pracy, który „mówi” o odpowiedzi na pytanie o nadrzędnym charakterze – ekonomicznym czy pozaekonomicznym – jaki przyjmuje realizowana aktualnie w Polsce polityka turystyczna. Odnosi się to do 1. hipotezy, która kończy się „tezą” ... zmienia swoje oblicze i wraz z poziomem zaawansowania rozwoju i znaczenia turystyki dla gospodarki przyjmuje charakter pozaekonomiczny jako dominujący. Jest to teza, a nie hipoteza i jest w sprzeczności z głównym problemem badawczym. I jeszcze jedna kwestia dotycząca pytań badawczych, których we wstępie nie uwypuklono. Uznałem, że tzw.: zagadnienia pomocnicze (tezy) do rozstrzygnięcia problemu głównego, to właśnie pytania badawcze? W dysertacji doktorskiej powinno być ich około 10.

* * *

Recenzowana praca ma przemyślany układ logicznie zbudowany według podejścia problemowo-chronologicznego, jest on adekwatny do poruszanej problematyki. Strukturę pracy można scharakteryzować, jako logiczną, spójną i przejrzystą. Proporcje między

rozdziałami dotyczącymi meritum problemu są poprawne i wynikają z prezentowanej problematyki.

Autorka zastosowała adekwatną do poruszonej problematyki metodologię badań. Skoncentrowała się na metodzie porównawczej. Wykorzystano w pracy również metodę prognostyczną. Skorzystano z metody analizy systemowej, jako metody pomocniczej w części analitycznej przy wyciąganiu wniosków w końcowym podsumowaniu pracy. Posłużono się również indukcją pozwalającą na podstawie gromadzonych informacji i spostrzeżeń będących wynikiem analiz badawczych sformułować wnioski i uogólnienia weryfikujące postawioną hipotezę.

W pracy dokonano interpretacji podstawowych pojęć. Dysertacja charakteryzuje się poprawnością terminologiczną. Precyzja, z którą Autorka podeszła do używanych definicji składa się na poprawne sformułowanie myśli, zarówno w określeniu tematu pracy, jak i narracji.

* * *

Rozprawa składa się z czterech rozdziałów. W pierwszym pt. „Polityka turystyczna w Polsce – ogólne założenia” zaprezentowano wprowadzenie do problematyki dotyczącej polityki turystycznej w Polsce. Rozdział ten odnosi się do przyjętego obszaru badawczego, eksponuje zagadnienia definicji związanych z polityką turystyczną. Ukazuje jej instrumenty z podziałem na ekonomiczne, administracyjne, organizacyjne, dalej opisuje podmioty tej polityki z podziałem na krajowe, regionalne, lokalne oraz podmioty sektorowe (izby, związki branży turystycznej itd.). W rozdziale drugim pt. „Realizacja polityki turystycznej w Polsce na szczeblu centralnym po 2004 roku”. Dokonano charakterystyki realizowania polityki turystycznej na szczeblu centralnym po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej. Na tym etapie pracy pokazuje założenia, obszar i zakres instytucji odpowiadających za kształtowanie polityki turystycznej. Analizuje polski rynek turystyki po 2004 roku z uwypukleniem działań, które są realizowane w Unii Europejskiej w tej kwestii. Ponadto w zakończeniu tego rozdziału dokonano przeglądu dokumentów dotyczących zaangażowania 9 ministerstw w politykę turystyczną Polski. W rozdziale trzecim pt. „Polityka turystyczna Polski w układzie regionalnym w świetle Programu Rozwoju Turystyki do roku 2020” dokonano przeglądu i analizy polityki turystycznej w Polsce w poszczególnych regionach z ich specyfiką. Przeprowadzono kwerendę zarządzania polityką turystyczną na poziomie regionalnym z prezentacją zaangażowania administracji rządowej, samorządowej i innych

organizacji, np. Regionalnych Organizacji Turystycznych. Dokonano analizy działań w kontekście polityki turystycznej na płaszczyźnie regionalnej, której podstawą było szesnaście aktualnych Regionalnych Programów Operacyjnych. Autorka oceniła stopień spójności planów polityki turystycznej w Polsce. Rozdział czwarty jest próbą podsumowania badań polityki turystycznej. Autorka zatytułowała go „Polityka turystyczna Polski 2020”, a w nim konkluduje, że współczesną polityką turystyczną w Polsce staje w obliczu ważnych wyzwań, do których zalicza: starzejące się społeczeństwo, problemy zrównoważonego rozwoju i kryzysu ekonomicznego turystyki w czasach pandemii. Jest to próba podsumowania rozważań traktujących o aktualnych wyzwaniach, relacjach polityki turystycznej z innymi politykami. Dalej o pozycji i znaczeniu turystyki dla gospodarki Polski.

Autorka sumując stwierdza, że turystyka będąc zjawiskiem społecznym dotyczy i służyć ma całemu społeczeństwu. Populacja w kontekście turystyki postrzegana jest z dwojakiej perspektywy, po pierwsze, jako uczestniczący w ruchu turystycznym, wyjeżdżający w celu odpoczynku i poznania innych regionów i państw, a z drugiej strony, jako społeczność goszcząca turystów w swoim środowisku. Zatem można założyć, iż brak zaangażowania i zainteresowania ze strony lokalnych społeczności skutkowałoby brakiem rozwoju i korzyści płynących z turystyki. Wyzwaniem według autorki jest turystyka społeczna. Definiowana jest ona, jako forma turystyki o wartościach moralnych, jako inicjatywa podlegająca na oferowaniu wyjazdów turystycznych, tym grupom społecznym, które nie mogą sobie na nie pozwolić. Pojawia się również kolejne wyzwanie dla obecnej i przyszłej polityki turystycznej w Polsce, idzie tu o zrównoważony rozwój. Tu należy podkreślić, że za turystykę zrównoważoną powszechnie uznaje się formę rozwoju bądź aktywność, która podtrzymuje ekologiczną, społeczną i ekonomiczną integralność terenów oraz zachowuje ich zasoby naturalne i kulturowe w niezmiennym stanie dla kolejnych pokoleń. Celem tej turystyki, określanej również mianem łagodnej jest wszelka działalność akceptowana ekologicznie i uzasadniona ekonomicznie oraz pożądana społecznie z punktu widzenia turystów jak i społeczności lokalnych. Ponadto Autorka przybliży konotacje polityki turystycznej z polityką społeczną, kulturalną i zdrowotną w Polsce. Nacisk położony został na kwestie realizacji celów wspomnianych polityk przy udziale polityki turystycznej. Z uwagi na kontekst międzynarodowy, Autorka zaprezentowała kwestie turystyki w polityce zagranicznej Polski. Kończącymi rozważeniami jest próba oceny znaczenia turystyki i polityki turystycznej dla polskiej gospodarki.

* * *

Strona formalna rozprawy prezentuje się korzystnie, język narracji jest precyzyjny. Staranność przygotowania rozprawy pod względem edytorskim dobra.

W odniesieniu do aparatu naukowego należy stwierdzić, że jest poprawny.

Pewne wątpliwości mam do pytań badawczych, których jest trzy, to zbyt mało na pracę doktorską. W pracy zauważyłem błędy w przypisach, np. przypis 125, 126, 127 zapisane „Tamże” nie mają uzasadnienia do przypisu je poprzedzającego, tj. 124. Są „zawieszane” bez kontekstu z treścią pracy. Autorka w przypisach podaje wydawnictwa i miejsce wydania, często stosując skróty wydawnictw, które są trudne do „rozszyfrowania” ... ASPRA JR, Warszawa 2007, s. 56-57, itd. lub s. 217, przypis 38, zapisuje WSTH Łódź 2007, s. 3-11. Lepiej stosować jest przypisy bez wydawnictw i podawać tylko miejsce i rok wydania, to jest też poprawny zapis!

Bibliografia prezentuje się różnorodnie i jest „piętą achillesową” pracy. Została podzielona na: I. Źródła drukowane (?) 1. Akty prawne, gdzie zapisano dalej Dzienniki Ustaw (?) – te ostatnie wykreślić. Rozpoczyna się od Rozporządzenia Ministra Gospodarki ... z 2004 r., kolejnego Rozporządzenia Ministra z 2018 r. ..., potem Rozporządzenia Rady Ministrów z 2007 r. ... A dopiero potem pojawiają się Ustawy, pierwsza z 11 marca 2004, druga z 2017 r., a trzecia z 1999, itd. Problem jest taki, że najważniejsze akty prawne są na końcu wykazu po aktach znacznie mniejszej rangi prawnej!! Ustawa jest najwyższym aktem prawnym w Polsce po Konstytucji RP. W tej części stosujemy najpierw ustawy (chronologicznie), dalej Rozporządzenia Rady Ministrów, Rozporządzenia Ministrów, statut ... za ustawami. Dzienniki Urzędów Unii Europejskiej (jako akty Unii Europejskiej na początku bibliografii też muszą być uporządkowane). Proszę sprawdzić, co jest ważniejsze, rezolucja, rozporządzenie czy opinia i według ważności zapisać! 3. Komunikaty: Czy Agenda, Biała Księga i Dyrektywa oraz zalecenie to są komunikaty?! Literatura jest obszernym pojęciem i często kojarzy się z klasycznym ujęciem na trzy rodzaje: epikę, lirykę i dramat. Proponuję prosty zapis na: 1. Opracowania zwarte (książki) i artykuły naukowe. Pozostałe części bibliografii należy zostawić z zapisami już istniejącymi. W pracy opracowano wykaz rysunków, które nie są rysunkami są to diagramy, wykresy, mapy, itd. Należy też przyjąć jednolity zapis tabel, gdzie nr 1. i tytuł tabeli jest na górze, teźże, a pod spodem ramki (tabeli) jest zapisane źródło. Kolejna kwestia to stosowanie języka w tabelach np. z EUROSTATU po angielsku to jest błąd, wszystkie dane i opisy w tabelach, wykresach, mapach, itd. mają być pisane po polsku. Zaprezentowano 33 ciekawe tabele dotyczące

problematyki polityki turystycznej, które wzbogaciły treści pracy, 15 wykresów oraz innych 14 (rysunków!). Dołączono również, 3 załączniki, które są dopełnieniem tematyki podjętej w monografii.

* * *

Praca stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego. Nadmienić warto, że podjęta problematyka w pracy dotycząca polityki turystycznej w Polsce w latach 2004-2020 wpisuje się w pionierskie badania, tej kwestii w dyscyplinie politologii i dziedzinie nauk społecznych. Autorka samodzielnie przeprowadziła badania dotyczące polityki turystycznej.

Z treści dysertacji przebijają kompetencje autorki, która wykazała się obszerną wielopłaszczyznową wiedzą. Potwierdziła to podbudową teoretyczną i źródłową dysertacji. Pozytywna ocena odnosi się także do umiejętności analitycznych oraz syntezujących. Umiejętnie prezentuje problemy poprzez własne konkluzje.

Chciałbym również zwrócić uwagę na pewne kwestie, które należałoby zastosować w następujący sposób:

1. Uporządkowanie w całej pracy według jednego wzoru tabel, (rysunków?); wykresów i schematów. Wszystkie elementy powinny być przejrzyste i czytelne (Patrz rys. 1.9.) s. 63; (Patrz rys. 2.1.) s. 110; (Patrz rys. 2.9.) s. 120; (Patrz rys. 4.2.) s. 203. Oraz wykresy, np. Wyk. 4.8. i 4.7. s. 248. Na podstawie tego prezentuję Rys. 4.10. s. 243.
2. Problemem w pracy są różnego rodzaju skróty, których Autorka dużo zapisała w pracy, są one dla potencjalnego czytelnika niezrozumiałe np. CEOTiPUNPUT, s. 120, należy w spisie treści dodać „Wykaz skrótów”.
3. Trzeci załącznik jest nieczytelny, należy go poprawić s. 284-285.
4. Ostatnia uwaga nie dotyczy kwestii merytorycznych i metodologicznych. W pracy doktorskiej nie stosujemy zwyczajowo podziękowań. Jest to zasadne w wydanej książce na podstawie pracy (s. 3).

* * *

Biorąc pod uwagę mocne i słabsze strony recenzowanej rozprawy doktorskiej stwierdzam, że praca stanowi właściwie rozwiązanie problemu naukowego o istotnej doniosłości polityki turystycznej, wpisującej się w dyscyplinę nauki o polityce.

W sposób wyraźny zdefiniowano temat badawczy, zastosowano właściwą metodologię badań, przywołano niezbędne źródła i opracowania naukowe. Stwierdzam, że praca spełnia wymogi stawiane dysertacjom doktorskim. Wnoszę, zatem o przyjęcie ocenionej pracy i dopuszczenie mgr Adrianny Bartnickiej do kolejnego etapu w przewodzie doktorskim.

Prof. dr hab. Grzegorz Piwnicki

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Grzegorz Piwnicki', written in a cursive style with a large initial 'G'.

Wejherowo, listopad 2020 r.